

מן הסערה.

IV

„עם כי יחרב“.

לא אנו בלבד, אנו היהודים היושבים בארץ רוסיה, צופים בעינים פקוחות ובלבבות פקוחים אל כל המהפכות והתמורות והמעשים המבהילים, שנעשים בארץ זו; לא אנו בלבד, שכל המהפכות והתמורות שבארץ שיכות במדה גדולה גם לנו ונוגעות גם בנו, כמו שהמהפכות והתמורות המתחוללות בים ובאניה מתיחסות במדה גדולה גם לנוסעים בנתיבות אותם המים העזים, — לא אנו בלבד מסתכלים היטב היטב בכל לבבנו אל כל הנעשה עתה באותה מדינה ענקית, שלפנים קראו לה רוסיה, — אלא גם כל אנשי העולם, מתושבי מרכז אירופה ועד בני היינקים ועד יושבי אפריקה, לא יגרעו עינם אף רגע מכל המתחולל עתה בחלקו של כדור הארץ היותר חשוב לפי מדת רחבו וארכו, שראשו תומך בים הקרה וטופו טובל בים השחור...

ואפילו כל־יהנותה הרועשים עתה בכל חלקי העולם אינם יכולים להסיה את דעת כל העמים הנאורים ממהלך הענינים ברוסיה...

אולם אין שום ספק, שהמארע החשוב ביותר, „ההיסטורי“ ביותר ומרגיז ביותר בין כל המעשים והחליפות שעברו על רוסיה, הוא — התפררות העם הרוסי לאברים בודדים.

אפתוהו החטופה של עם תקיף בן

מאתים מיליונים היא מחרידה ומבהילה יותר מכל נסיונות הנציונליזציה והסוציאליזציה והפדרליזציה, אשר הריבולוציונרים מנסים לעשות על־גבי גותו של הענק הגופל. הימות גוי יום אחד? — כך תמהים כל הרואים את הגוף הגדול השוכב למעצבה.

ויש שרוצים לראות בהערך הנשימה של הגוי הענק רק מצב של חולשה לרגע, שאפשר שבאה לו מפני השנוי הפתאומי בחייו הפנימיים לרגלי הריבולוציה, כאותה החולשה שתקפה את שמשון הגבור, מפני שגזרו את שערו שהסכין והאמין בסגולותיו, ואולי עוד יש תקוה כי כחו ישוב אליו, כשראשו יעלה מתלפות חדשות, שיסכין גם להן ויאמין גם בסגולותן...

והא ראייה: תחית העם הרוסי אחרי „ימי המבוכה“ במאה הי"ז, ותקומת העם הרוסי אחרי מפלתו ב„ימי השניים“...

מי יתן ויהי! שהרי כמה תקוות טובות תלתה כל האנושיות הנאורה בעם זה, שהקים מקרבו את פושקין, את טולסטוי, את דוסטוייבסקי ואת טורגניב, ביחוד אחרי שנתק מעל זרועותיו ומעל צוארו את על העריצים, שחסמו בעד כה יצירתו להתפרץ החוצה, כשערי הברזל שטוגרים את הדרך בעד הגלים...

אבל כשאנו מקשיבים לקול המנחמים באזנים קשובות, אנו שומעים את צלצלי הפחד והיאוש והספק העולים מדבריהם.

כנראה, אין הם בעצמם מאמינים ביותר בנחומות, שהם מטיפים. ואמנם הלא מן

המכרסמים אשמים בנקירת ההדוק שבין החוליות?...!

אומללים, מרוב צערם על עמם הגוע שכתו את האמת הפשוטה והמפורסמת: «תינוק חי ומזל בעריסה אינו טעון שמירה» מפני החיות הקטנות, אבל «עוג מלך הבשן שמת-גררוהו העכברים...» והשאלה הנוראה עומדת בעינה: — הימות גוי יום אהד?

* * *

כן, גוי לא ימות ביום אחד, כשם שגוי לא יולד ביום אחד. מיתתו של גוי כמו לדתו באה מעצמה פורתא פורתא, — אויב וכל פגע מבחין לא ימית עם.

אדרבא, הצרות המתרגשות מבחין על איזה צבור של פרטים בודדים, שאין כל קשר תולדתי ופסיכולוגי ביניהם, אלא שבמקרה יושבים הם במקום אחד ונכנעים לגורל אחד, הן הן שיוצרות את החבור הראשון המאחד ומאגד ולבסוף עושה אותם לגוף אחד, לאורגניזמוס שלם, שקורין לו עם, גוי או אומה... הסימן הראשון של התארגנות של צבור כזה בתור אומה היא ראשית היצירה הקולטורית, שהוא מתחיל יוצר.

שהרי רק משכחות בודדות ושבתים זרים זה לזה באו מתחלה אל איי יון העתיקים לשבת עם, מהם היו יוצאי אסיה הקטנה ומהם יוצאי אפריקה ועוד, כמו בני־קדקדמי ובני דנאי, שהתבוללו בפלסנים, יושבי הארץ מקדם קדמתה, ורק מלחמת טרויה, זאת הצרה הכללית, שסבתה היתה בודאי יותר עמוקה והשפעתה יותר גדולה, מכפי שאפשר לשער על־פי האגדה הטרוינית, — רק היא שחברה את כל החלק הגדול של היסודות הבודדים והזרים זה לזה לחטיבה אחת שלמה ומיוחדת, ומאותה שעה מתחילה היצירה היונית הלאומית להכות גלים והיא מתגלית בשירים ובחזיונות של העם היוני, שהתגשם בשעתו בהומירוס.

ואהרי מלחמת טרויה קפץ עליהם רגזה של מלכות פרס, שתוצאותיה היתה התקרבות עוד יותר גדולה מבראשונה בין כל חלקי העם היוני והתמזגות כל נסוות הרוח השונות של השבטים והקבוצים הבודדים, שגרמו לדור שפלו יצירה, שפלו התפתחות

הגמנע הוא, שלא יראו בעצמם את ההבדל שבין המאורעות ברוסיה בתקופות הנזכרות ובין המאורעות שבימינו. אמת, שגדול היה השממון וההרס ברוסיה בימי המבוכה, ימים שבין סוף ממשלת ה"רוריקאים" וראשית ממשלת הרומנובים; הפולנים והליטאים עשו בה שמות מבחין, וגדודי ה"גנבים" של "המושלים מעצמם" סרקו את בשרה במסרקות של ברזל מבפנים, — אבל הלא כל זה לא היה אלא "תורבן הארץ", שאפשר היה לרפאותו, כל־עוד שהעם בעצמו היה חי, כל־עוד שהעם בעצמו לא חרב. — בא מינין, חת פון־רוסקי, בא ניקיטא רומנוב, ואספו תחת דגלם את כל אנשי רוסיה, החולים על שבר ארצם, ורפאוה מחורבנה... והוא הדין בנוגע למצב רוסיה האיום, אחרי שהכה אותה הרם קרל השנים־עשר מלך שוודיה. העם לא הוכה לרסיסים, הוא לא נחלק חוליות חוליות, אלא להפך, הצרות, שבאו על הארץ לרגלי המפלחה, אחדו וחברו את החוליות והדקו אותן אחת לאחת והוסיפו להן חוק, כפטיש זה המכה על ברזל־עט שמתסמו ומתלימו, כדברי פושקין על־אודות התקופה ההיא, והנקל היה לפטר הגדול להקים עד־מהרה את הריטות הארץ.

מסאין כן המצב ברוסיה עכשיו. תורבן העם, התפוררותו, התנוונותו והתפרדותו לאברים מדולדלים ונפורים קדמו לתורבן הארץ, ביוחד, לתורבן מרכזת־הארץ ודלדלו, והוא בא לו הפעם לא מידי אויב עז מבחין, כי אם מבפנים, בלי כל גורם חיצוני, כאילו הרקיב מקום הקשר הפנימי מעצמו, וממילא התפרקו חוליותיו ונפורו עצמותיו. וכאן באים אלה, הרואים תמיד רק את הנגלה, רק את אחרית כל מאורע בהתגלותו לעין, ואינם רואים את הטמיר והספון, את תחלת כל מאורע בהקמו במחשך, — והם מורים באצבע:

"מקום הקשר הפנימי הרקיב מעצמו, וממילא התפרקו חוליותיו ונפורו עצמותיו" — הא כיצד?... הביטו, הביטו, שימו עיניכם: הרי פלוגי, הרי אלמוני, הרי נובל זה משלנו והרי נובל זה משלכם. וכי אינכם רואים את רשומי מלחמותיהם על העור הדיק המתבר את האברים שלא יתפרדו...? העיני האנשים תנקרו?!... האם לא אלה

שעה מתחילה היצירה הקולטורית הלאומית, שראשית צמיחתה באה בימי פטר הגדול, אחרי תום מלחמת רוסיה נגד קרל הגדול, ועצם הפרחתה הלי בימי פושקין ואילך, בהרפא העם הרוסי מן המכות אשר הוכה בימי נפוליון.

אולם עכשיו נתמזמו שוב קשר הדמים בין חלקי העם הרוסי, נתפרקו החוליות, נתדלדלו האברים ונפורו העצמות. בודאי שחזיון זה הוא חזיון קורע לב. בודאי שתכבא הנפש למראה גסיסתו של ענק. אבל מי אשם בזה, שהמלחמה הנבירה האחרונה לא עזרה להתחברות יותר מהודקה בין אברי האומה, כמו שהיו גורמות לזה המלחמות הקודמות, שהיתה עורכת בתקופות שונות, אלא להפך, עוד הועילה במדה ידועה לדלדול רוחם של בנייה?...

הפטיש, שעד עתה היה פוגע בברזל-עשת ומחסמו, מצא הפעם ברתו רק לרוב של זכוכית ונפץ אותו...!

מתי ובאיזה אופן ובשבייל מה קרה האטון לבני רוסיה, שקשר לאומיותם נפתח וההכרה הלאומית בטשטשה ונעשתה קלושה אצלם?...

כאמור, זהו טוד תולדותיו של כל עם ועם, ואין לנו הרשות להסתכל במופלא ממנו. אבל יש להוסיף, כי חורבן העמים בא בשני דרכים. יש שהקשר הלאומי עדין מהודק כראוי, אלא שמסבות חיצוניות ופנימיות היסטוריות כבר קפצה הזקנה על האומה והתחילה הדיגנרציה האישית, הפרטית בין בנייה, המובילה טוף-טוף גם אל הדיגנרציה הכללית של כל האומה, כונו שאנו רואים עתה בצרפת. ויש, לאידך גיסא, שאישי האומה פּרטיהם עדין מלאים יָחַ עַלְמִים ורעננות, אלא שאין הם חשים בקרבם עוד את קרבותם ההיסטורית זה אל זה, והחבילה הלאומית נתפרדה.

הכה האינדיבידואלי, הדוחה תמיד את הפרט הלאה מן המרכז של האומה, גבר על הכה הקולקטיבי חמושך אותו תמיד אל מרכזה, ובאופן זה הלא הקטטרופה הרוסית היתה מחויבה...!

עוג מלך הבשן שמת וגררוהו העכבריים!...

בכל ענפי החיים, המדע, השירה והאמנות. אולם האגוד הלאומי הולך ומדלדל בקרב הימים. ויש שגם צרה חדשה כללית לאומית לא תועיל עוד להדק את הקשר. מפני מה? משום מה? — מי יגלה לנו את תעלומות התולדה ודרכיה?!

כעבור ימים ושנים והנה בחומת האומה היונית נבעה הפרץ. החוליות התפרקו, הקשר הלאומי נפתח כלו. אספרטה הודינה נגד אַתוּנָה אחותה; אולם גם אספרטה נגפה עד-מהרה לפני ביאוטיה, וביאוטיה נכנעה לפני מקדוניה ולפני פיליפוס מלכה הצעיר. וכי אפשר להעלות על הדעת, כי מקדוניה הצעירה, הפראת, הנוזנה מן הפרורים, שלקטה תחת שלחן יון העתיקה, תבלע את אחותה הבכירה? או כי פיליפוס הצעיר יכה הרם את גבורי המלחמה הנודעים, המיליטאדים, הדימיסטוקלים, האלקביאדים ואת הלינוארים?...

ברור הדבר, כי פיליפוס מצא לפניו גולם לאומי מת, שהיה מוטל בראשי-דרכים והכה לקברן, שיבוא ויסתום עליו את הגולל.

וכי לא כאלה הן תולדות כל העמים, שצצים ונובלים על-פני האדמה מששת ימי בראשית?...

וכי לא כאלה הן תולדות העם הרוסי, זה החלף החדש המוטל לפנינו?...

השבטים הרבים הזרים איש לרעהו ממשפחות הסלטים, הפינים, המונגולים והטורקמינים קרבו אחד אל אחד קימעא קימעא מפני סכנת הפולובצים, הכוזרים, הטטרים ועוד, עד שבמשך הימים כבר נגלו לפנינו בתור אומה מיוחדת, האומה הרוסית, שהותמה המיוחד, שהשביעו עליה מאורעות-חייה, כבר נפר בציצים הראשונים של היצירה הפיוטית הלאומית שלה, — באפוס הרוסי.

המלחמות התכופות עם שוידיה וטורקיה קשרו את שבטיה הרבים בקשר עוד יותר אמיץ, קשר של דמים שותמים בלי-הרף לשם הגנה על הארץ; ואפילו את אלה, שנכפחו אליה במשך הימים, גם אחרי היותה כבר לאומה מסוימה בהיקפה ובגבולותיה, כמו צאצאי הטטרים, הביולרוסים. ובאותה

V

קְרִיב וּמִשְׁלָחוֹ.

עֲשֵׂה הַחַיִּים, שְׁפַע גְּנִיָּהם וְהַתְּפַחֲתוּת כְּחוֹתֵיהֶם הַפּוֹטְנִיצִיאֵלִים בְּאִים לְרַגְלֵי רַבּוֹי דְרִישׁוֹתָיו, מִשְׁאֲלוֹתָיו וְצִרְכּוֹ הַמְּפֹתָחִים שֶׁל הָאָדָם. —

וּמִכִּיּוֹן שֶׁכֵּן, הֲלֹא בְרוּר: אִם הַחַיִּים הֵיוּ מְלֵאִים אוֹתָם הַסְּפוּסִים הַחַיִּיבִים, שְׁטוֹלְסְטוֹי וְהַדּוּמִים לוֹ מְצִיגִים לְנוֹ לְמוֹפֵת, כְּמוֹ קְרִיב וּבְנֵי כְּפָרוֹ, שְׂאִין לָהֶם כְּלוֹם וְשֵׁאִינָם צְרִיכִים לְכָלוֹם, שִׁמְשֵׁאֲלוֹתֵיהֶם אֵינָן גְּדוֹלוֹת יוֹתֵר מִמִּשְׁאֲלוֹת הַכְּנֵה הַזּוֹחֶלֶת עַל-גַּבִּי כְּתַנְתָּם, מְבַלִּי שֶׁתְּעוֹרֵר בְּקִרְבָּם אֶפִּילוֹ אֶת הַרְצוֹן לְזֶרְקָה מְעִלְהֶם, — בַּהֲכֵרַח שׁוֹרֵם הַחַיִּים יַעֲצוֹר מִלְּשׁוֹף וְהַחַיִּים יִקְפְּאוּ וְיִקְרְשׁוּ.

אִמָּנָם אִפְשֵׁר שֶׁהַקְּרִיבִים הֵלְלוּ יִמְצְאוּ קוֹרְתֵירוֹת בְּמִצַּב הַיִּים שְׂכוּהָ, אִפְשֵׁר שִׁיחֲשְׁבוּ אֶת עַצְמָם לְמֵאוֹשְׁרִים, אִפְשֵׁר שִׁיְהִיו מֵאוֹשְׁרִים מִמֶּנּוּ, מִכֵּס, מִנְּפוֹלִיּוֹן, מֵאִדִּיסוֹן וְכדוּמָה.

אֲבָל מַה בְּכַךְ? וְכִי בְּאִמַת נְבֵרָא הַעוֹלָם רַק כְּדִי לְעֲשׂוֹת קוֹרְתֵירוֹת לְקְרִיב וּלְכַנּוֹי הַרוּמְשׁוֹת בּוֹ?

אִמָּנָם אִפְשֵׁר שֶׁהַקְּרִיבִים הֵלְלוּ הֵם גַּם שְׁלוּמֵי־הַמְּדוּת בְּיוֹתֵר; אִפְשֵׁר שֶׁמִּנְקוּדַת הַשְּׁקֵפֶת הַמוֹסֵר הַיְדוּעָה יְהִיו עוֹלָיִם עַלֵי וְעַלֵיכֶם, עַל פּוֹשְׁקִין, עַל בִּירוֹן, עַל שְׁקִסְפִיר וְעַל הַרְמַבִּ'ם.

אֲבָל מַה בְּכַךְ? וְכִי בְּאִמַת נְבֵרָא הַעוֹלָם רַק כְּדִי לְהַפְרוֹת קְרִיבִים תִּמְיֵי־לֵב וִירֵאֵי־אֱלֹהִים שְׂאִינָם נוֹגְעִים לְרַעָה אֶפִּילוֹ בְּכַנֵּה הַרוּמְשֵׁת עֲלֵיהֶם!...

וְהֵאֱלֹהִים נִטַע בְּלִבָּנוּ גַם אֶת הַטוֹב וְגַם אֶת הָרַע, כִּי כִזָּה גַם זֶה מְעוֹרֵר וּמְגַרֵּה אֶת סְקִרְנֹתוֹ שֶׁל הָאָדָם, כִּי כִזָּה גַם זֶה מְנִיעַ אֶת הָאָדָם וּמְכַרְיָחוֹ לְדִירוֹשׁ מֵאֵת הַחַיִּים יוֹתֵר וְיוֹתֵר, לְבַקֵּשׁ, לְחַפֵּשׂ, לְחַתּוֹר וּלְמַצֵּא אֶת הַסִּפּוֹן עֵמוֹק בְּחִיקָם.

וְהֵרִי מְנִיָּה וּמְנִיָּה מִסְמִיעַ מִלְּתָא: עַל הָאָדָם לְפִתַּח אֶת הַהוּיָה, לְחַדֵּשׁ וּלְהַשְׁמִיךְ אֶת הַמַּעֲשִׂים שֶׁבִּיצִירָה וְלַעֲשׂוֹת שׁוֹתָף לְמַעֲשֵׂי בְּרֵאשִׁית... *

* *

וְאֶךְ-עַל־כֵּן: בְּכֵל מַעַם וּפְעַם כְּשֶׁתְּגִיעַ

אִיזוֹ תְּקוּפָה לְנִקּוּדָה גְּבוּוּהָ שֶׁל הַתְּפַחֲתוֹת מֵאֵי יָיָה וּמִשְׁאֲלוֹתֶיהָ וּכְשֶׁמְגִיעָה יְדָה גַם לְמֵלְאוֹת כְּמַעַט חַצִּי מֵאֵיֶיהָ וּמִשְׁאֲלוֹתֶיהָ, — בְּאִים אֱלֹהִים הַקְּרִיבִים הַצְּנוּעִים וְהַתְּמִימִים, שְׁחֹסִים מִטְּבַעַם וּמִטּוֹבָם גַּם עַל בִּיצֵי־כְנִים, וּמִשְׁמִידִים אֶת כָּל הַבּוֹלֵט מְמַדַּת גְּבַהֵם וּמְכַלִּים אֶת כָּל הָעוֹדֵף מְכַדֵּי צְרִיכֵהֶם הַמְּצוּמְצָמִים... *

וְכִי בְּאִמַת מַה צּוֹרֵךְ הִיָּה לְהוֹנִים וּלְגוֹטִים הַמְּזוֹרְחִים בְּטִירוֹת, בְּמַגְדֵּלִים, בְּאַרְמְנוֹת וּבְמִזְרְקֵי־הַמַּיִם, שִׁמְצָאוּ בְּרוּמָא הַעֲתִיקָה וּבְרוּבֵי בְּנוֹתֶיהָ?... *

וְלִמָּה יְהִיָּה צּוֹרֵךְ בָּם גַּם לְאַחֲרֵיהֶם?... אִיזָה אֲנִטּוֹנִיסוֹס, אוֹ אִיזָה יוֹסְטִינִיאָנוֹס נוֹהֵג בְּעַצְמוֹ מַעֲשֵׂה שְׂרָרוֹת וְהוּא יִשֵּׁן עַל־גַּבִּי מִצְעוֹת שֶׁל כְּרִים וְכַסְתוֹת וּמִתְמַשֵּׁשׁ לְאַכִּילָתוֹ בְּכַפּוֹת־כֶּסֶף וּבְמִזְלָגוֹת־כֶּסֶף! *

וְלִמָּה לֹא יְהִיו כְּאוֹתָם הַהוֹנִים, הַמְּסַתְּפִים בְּמוֹעֵט וְיִשְׁנִים עַל־גַּבִּי אוֹכְף־הַסּוֹס וּבוֹלְעִים בְּשֵׁר הָי, שֶׁהֵם קוֹרְעִים מְעַל־גַּבִּי הַנְּבִלָּה בְּאַצְבָּעוֹתֵיהֶם בִּיחַד עִם עוֹרְהָ?... *

בְּעִיקֵר הַדְּבָר: עוֹלָה אֲתָם עוֹשִׂים עִם הַהוֹנִים, אִם אֲתָם חוֹשְׁבִים, שְׁבֹאוּ לְאִירוּפָה מְעַרְבוֹת הַצִּיָּה רַק כְּדִי לְהַרוֹס, וְלֹא כְּדִי לְלַמֵּד לְתִנְיָבִי הַקּוֹלְטוֹרָה הַרוּמִית וְהַיּוֹנִית קֶצֶת קוֹלְטוֹרָה מְדַבְּרִית מִשְׁלָה! *

אִמָּנָם הֵם בְּאוֹ לְהוֹכִיחַ לְבְנֵי הָאָדָם הָאִירוֹפִיִּים הַמְּפּוֹנָקִים, שֶׁתּוֹטְאִים הֵם בְּמוֹתְרוֹת; שְׁלֶשֶׁם סְפוֹק צְרִיכּוֹ הַהֲכֵרְחִיִּים שֶׁל הָאָדָם דִּי גַם בַּחֶלֶק הָעִשְׁרִי מְכַל הַנְּמַצָּא בְּרִשְׁוֹתוֹ... לְמָה לּוֹ לְאָדָם מְזֻרְקוֹת מִיָּם וּפְיָם, בְּשַׁעָה שֶׁאִפְשֵׁר לוֹ לְלַקֵּק מְכַל בְּצָה וּמְכַל אִגָּם? וְעַל אַהַת כְּמָה וְכְמָה שְׁמִיּוֹתְרוֹת הֵן כָּל אוֹתָן הַבִּיבְלִיּוֹתִיקוֹת הַמְּלְאוֹת סְפִרִים וְכָל אוֹתָן הָאֲנִדְרִשְׁתִּים וְהַתְּמִיּוֹגוֹת הַמְּזִינּוֹת אֶת הָעֵינַן הַדְּקָה וְאֵת הַטַּעַם הַחוֹלְגִי מִשּׁוֹם פְּנוֹקָה הַנְּפִרוֹ!... *

וְלֹא רַק שְׁמִיּוֹתְרוֹת הֵן, אֲלֵא שְׂגָם מְרְבוֹת חֲטָא, מְרְבוֹת דָּאָגָה, מְרְבוֹת מְאֵיִים וְשֵׁאִיפּוֹת, כְּמִים מְלֹוֹתִים הַמְּרַבִּים אֶת הַצְּמֵאוֹן... *

וּסְפוֹף־הֵן — מִיד הַשְּׁטָן כָּל אֱלֹהֵי בְּאוֹ לְנוֹ... וְהַהוֹנִים שׁוֹטְמִים הֵם לְשְׁטָן, וְהֵם מְבַעֲרִים אֶת כָּל הַשִּׁיךְ לוֹ לְבִירְחָם!... *

וְהַחַיִּים נַחֲשִׁפִים עַד הַיְסוּד, כְּגוֹעַ הָעֵץ שְׁכֵרְסוּוּהוֹ חוֹזֵרֵי הַיַּעַר. *

* *

* *

וְאוֹלָם נְשִׁית הָאָדָם לְשֵׁאוֹף וּלְבִנּוֹת עוֹשֵׂה אֶת שְׁלָה. *

המצומצם ודל שבביל נשמה כמהה, נכונים הם לכבות תשעה חלקים מהם, כדי שלא יסמאו את "העין הבריאה"; שמכל המסלות והדרכים ואמצעי התנועה, שעמלו בהם בני האדם במשך דורות, שמכל ההמצאות המתוכמות לפלס נתיב ברחבי היבשה, בעמקי הים ובגבהי הרקיע, — עתידים הם להותיר לנו לפליטה רק את העגלה הצרה והקטנה ואת ארצההלקקות המוביל מן הכפר אל העירה הקרובה ואל בית-הרחים הקרוב ואל בית-התפלה הקרוב...

שמא לא כך הוא דבר זה? שמא ממעטים אנו את דמותם ואת ערכם של הקרטיבים, שהגיעו עתה לשררה? שמא נאמין לאלה, הנבאים בשמם והמבטחים לנו עכשיו מעל כל במת-עם, כי קרטיב ובניו באים בכונה טובה רק לבנות ולתקן ולשפר ולשכלל את אשר עוה בעלי-השלטון הקודמים?...

אבל מי יבוא להטיל ספק בכשרונו הכביר של טולסטוי לחדור אל נבכי הנפש, וביחוד אל נבכי נפש בני עמו?...

ואם הוא פרש לפנינו כשמלה את נפש קרטיב, את נטיותיה ושאפיותיה, מי זה אפוא יהרהר אחריו?...

ואם טולסטוי הראה לנו, לא לגנות, אלא לשבח, עד כמה שקרטיב, לפי רוחו וטבעו, שונא את כל קניני החיים הקולטוריים של האנושיות, — מי זה יהלוק עליו?!

ואם ימצא איוה עז-מצח, שיהלוק על ראש פסיכולוגי זמננו, מי זה יאמין לו?... הלא העובדות שלעיינינו יבואו ויפתחו על פנינו—

— — — — —
 — — — — —
 — — — — —
 — — — — —
 — — — — —

ורק על זה אנו מתרעמים

VI

בדותות.

אחד מגבריו של מקסים גורקי מספר, שפעם אחת נכנסה אליו בתולה אחת מבתולות-השוק ובקשה ממנו לכתוב בשמה ומפיה מכתב ל ב ל י ס, לחתנה בחיר-לבה, היושב באחת העירות הנדחות שבארץ רוטיה. המספר נענה לבקשתה, ישב וכתב ל ב ל י ס מכתב מלא דברי חבה וכנוני

אחרי שההונים כבשו את רומא ועשו בה ככל העולה על לבם התמים והצנוע, הלא נם הם לא נשארנו על מקומם, כיתד מבלי להיות.

גם רוחם רוח אנוש הוא ועל-פי טבעו שונא הוא את המותה ואת המרגוע וביחוד את... מ צ ב ה ש ר...

וסוף-טוף גם בלבם מתגנבים מאניים, גשאלות ודרישות...

אלא שאחרי כל החורבנות שנעשו וכל ההשמדות שהשמידו הלא מוכרחים הם לשוב על עקבות הדורות שקדמום ולבנות מחדש, את אשר נבנה אלפי שנים לפנייהם ואשר רק על-ידיהם נהרס... ובין כך וכך ומהלך החיים יפסק למשך עזון ועדנים...

ואם קבלה היא, שזהו ענין של פטליות, שגורה היא מלפני היוצר ואין לשנותה — נקבלה. — אבל בכל-אופן הלא הרשות בידנו לקבול ולהריע על הגזרה הרעה, ולא להצדיקה. הלא הרשות בידנו לצעוק מעצמת הכרתנו המכאיבה על העריצות של החוק הזה, ובשום פנים אין אנו רשאים ללמד זכות עליו.

ולמה אפוא יבואו הטולסטויים שבכל דור ודור, שלא די שהם מצדיקים עלינו את הדין, אלא שהם גם מסיתים בנו בעצמם את הקרטיבים, את ההונים ואת, הגוטים המזרחיים, — אם משום ההשקפה המוסרית, או משום תכלית האשר, או משום דרישות הצדק והישר?...

* * *

ואלו היו הקרטיבים חיים את חייהם הפשוטים, הצנועים והתמימים, נעדרי המאיים והדרישות, בינם לבין עצמם, במדברותיהם, בבצלותיהם ובעדריהם, — החרשו. אבל הלא הם, אלה הצנועים והתמימים והעניים, באים לכפות גם עלינו הר כגיגית; הלא הם באים ללמד אותנו, לשלוט בנו, לשפוך את רוחם עלינו על-כרחנו! ורק על זה אנו מתרעמים!...

כי מה נוכל לצפות מאותם הצנועים והעניים, שבעיקר הדבר די להם (לעת-עתה, כמובן!) בעולמם בסיר של כרוב המיץ ואגס-מים גרפס?... שמשטה הארץ, הצר לרוח האדם המפותח, מיותרים שבשילם תשעה חלקים ממנו, שאינם מסוגלים לזריעת ירקות, אלא להסתכלות של יופי; שמספר המאורות,

טוציאלי, והוא בא ובורא אותו מ,רוח בטנו... האם יש ללעוג לאותה הבריה העלובה הקובלת על מזל הרע, שחשך ממנה חתן ובחיר-לב?

האם יש להחל באלו, שאינם מוצאים טעם להייהם בלי מציאות האלהים? האם יש להתלוצץ באלו, שכל קיומם תלוי במיטודה היסטורית?

האם יש למלאות הפה שחוק לאלו, שנשמתם מדוכדכת מבלי אידיאל טוציאלי...?

ובודאי שהרשות לכל בתולה עלובה להרות ולהגות לה חתן מלכה; ובודאי שהרשות לכל אדם לבדות לו אלהים, מיטודה היסטורית ואידיאל טוציאלי, ככל אות נפשו...

אם דבר זה יכול להניח את דעתם, כמובן.

אבל כמה דברים אמורים, — אם הם אינם מוציאים את חזיונותיהם ובדותותיהם מגדר ההרוריה-לב ומגדר שעשועי-הדמיון, אולם אוי להם, אם הם באים לבנות את הייהם הפרטים על-פי החזון שבדו מלבם. ואוי לנו אם אנו נותנים להם לבנות את חיי-הכלל על-פי דמיונותיהם...

אם רעה ומרה היא המציאות בלי „בוליס“, בלי אלהים, בלי מיטודה, בלי אידיאל, הלא רק נקלקל אותה על-ידי פרכוס כוזב וכחל שוא...

נניח ל„בתולות הבלות“ את חתניהן שבדמיון; מי שהיא צעירה ויפה ומכירה את ערכה ומכבדת את עצמה, גם את בדידותה ויגונה תשא בגאון ובקומה זקופה מבלי גנבת דעת עצמה...

ועוד גדולה מזו: רגש הבדידות והיגון והצורך הכביר בבחיר-לב, ואפילו בדוי, זך הוא בעיקרו לנפש רעננה, כל-זמן שהיא מלאה לך וכח פורה, הגובע ממקורה הפנימי שלה...

גראף בינוואוהוב ולוין, שעקרים הם מטבעם, — כדי להנצל מיטורי הספקות כל המלש הוכרחו לבדות להם אלהים, שלא הרגישו בו מעולם, בעוד שנשותיהם גאטאשו וקיטה סצאו להן את תכליתן בילויית-שילדיו, ובתוליתן, שחללו אותם בתוך

אהבה והבטחות והשבעות, ככל מה שאמרה לו הנערה, וחתם את המכתב בשמה, מאחר שהיא בעצמה לא ידעה קרוא וכתוב.

לאחר ימים מעטים באה אליו נערה זו שנית ובקשה ממנו, שיכתוב בשבילה מכתב שני אבל תחת אשר תקריא לו מכתב לבליס בשמה כמו בפעם הראשונה, התחילה להקריא לו מכתב אליה לעצמה מאת... בוליס חתנה!... הוא הוציא את עטו מידו והתחיל תמה: — הא כיצד? — אפשר לכלה לכתוב מכתבים לחתנה, אבל... מאי הא...?

— בעיקר הדבר — הטיבה הבתולה הנכלמה — אין לי בעולם כיום בוליס וכיום חתן ושום בחיר-לב. בתולה-הרחוב אני, ומי יבחר בי לו לאשה?... אלא כאי-אכסר לי — האלהים רואה ללבבו — אי-אפשר לבתולה זקנה וגלמודה כמוני להיות בעולם מבלי שתהיה נכסה קטורה אל נפש אהבת, אל „בחיר-לב“ ואל חתן, — ועל-כן בדיתי לי אותו מלב, ואני באה עמו, עם בוליס זה שבדמיוני, בחליפות-מכתבים, כמו שנוהגות יתר הבתולות, שיש להן חתנים ממש ואוהבים ממש... ואלמלא בדותא נעימה זו וחליפות-מכתבים מענינת זו, לא היה טעם לעמי והייתי בוחרת כמות... חיים של זוגות בלות! הוי, כמה מרים הם בלי הבדותות והדמיונות על-דבר חתנים ואוהבים אמתיים, שאנו שוגות בהם בחדרינו הנרפשים בין שפור נתעב אחד לשפור נתעב טביו!...

כמובן, שאין אדם ממנו מחויב להלחם בבדותותיהן הנעימות ובדמיונותיהן היפים של נערות-הרחוב האומללות...

אבל התבוננו אל כל הנעשה מכבר והנעשה גם היום וראיתם, כי רבים וכן שלמים בחברת האדם עושים כמעשה הבתולה הבלה הזאת.

האחד אי-אפשר לו להיות בלי אלהים, והוא מחליט בלבו, ש„צריך לבדות אותו מן הלב, אם אינו במציאות“...

השני אינו מוצא לו מנוחה בעולם בלי „מיטודה היסטורית“, והוא בא ומתקנה מהרורי לבו...

והשלישי חיון אינם חיים מבלי אידיאל

ההגיוני, הכניס המרקסיסמוס אל גבול המחשבה את ה„גושפנקא“, את החותם שהוא מדביק אל מצח המתוכחים...
דברי פלוני נכונים, מפני שאומרם...
פרוליטרי הוא; דברי אלמוני בטלים, מפני שאומרם.... בורגני הוא או מה שקשה מזה: בורגני קטן הוא...
ותו לא מידי!

אמנם כל מבוול וכל פרץ ויזקני וכל פולמוס של קלגסים פראים לא גרמו לחורבן, כזה שגרמה התיזה המרקסיסטית הזאת: שהרי כל אלה לא נגעו לרעה אלא ביצירי ההגיון והמחשבה של האדם בלבד, וזו ערערה את יסודות ההגיון עצמו...

* * *

וכי כופר אני במציאות היסוד הפסיכולוגי מאחרי מפתן הכרתנו? בודאי שהכרתנו מורכבת מחלקים רבים, שמרביתם בלתי ברורים ומחזרים לנו מצד התהוותם וצמיחתם, ובין החלקים האלה תופסת מקום ידוע גם שיכתנו למעמד זה או אחר, גם הרגלנו, גם ירושת הדמים, גם הטמפרמנט, גם פעולת האקלים ועוד השפעות כאלה לרוב, שראשיתן תאבד בערפלי העבר הרחוק....

אבל בשעת האופרציה העיונית צריך האדם לקבל את מהלך ההגיון כמו שהוא, מבלי לנתחו ולהפרידו ולהתחקות אחרי שרשיו הראשונים, שאמלי כן אין שום מחשבה פוריה בעולם...

אפשר שימצא מי שיאמר, שגם כללי הקיום המקבילים לא הגיע אבקלידס אליהם אלא מחמת שיכותו לגזע הארצי בכלל או למשפחה היונית בפרט, וזהו שגרם לו להרגיש באפן מיוחד את עניני הפרספקטיבה על-פני השטח, ובכן אין הכללים הללו נעשים חובה לכל הגזעים ולכל השבטים בכל חלקי העולם?...

אפשר שליושבי מרס, המהוננים מאת הטבע בחוש ששי, או שגלוי להם טוד המדה הרביעית, אין כללי הפיסיקה שלנו או כללי ההנדסה שלנו משמשים כלום...
אבל סכקות כאלה אין בכחם אלא להביא אותנו אל העולם הטרגיסצנדרנטי; ובודאי שישות לכל אדם להגות ולעסוק בשאלות העומדות מעבר למפתן ההכרה כשהן לעצמן, ככל העולה על רוחו, אלא

VII

על שלשה פשעי...

על שלשה פשעי המרקסיסמוס, ועל ארבעה לא יסלח לו לעולם...
על אמרו:

— „אל תתנכחו עמנו... האיריאות שלכם הן גופן תוצאות היחוסים האינדו-סטריאליים והרכושיים הבורגניים, כמו שהמשפט שלכם אינו אלא תולדות רצון הקלסה שלכם, שהועלה למדרגה של חוק, — הרצון, שתכנו טבע בתנאי החיים החמריים של הקלסה שלכם...“

הדברים האלה, שמשמו יסוד להנחה, שהולכת ומתפשטת עתה בין הדברנים של יושבי קרנות, כי הפסיכולוגיה הקלסית היא היא אם כל ההסקפות על החיים השונות, המתהלכות בין החברה...

אל תתנכחו עמנו... אתם לא תבינו את דברינו... הרצון הקלסי שלכם כעין תבולל הוא בעינכם ובמוחכם... ההוכחות שלכם, הראיות שלכם אינן אומרות כלום, אינן שוות כלום... אין לנו צורך גם לעיין בהן, אין לנו צורך גם לסתור אותן... אנו מוסרים מודעה למפרע: הנחותינו אנו פרו-ליטריות הן, והנחותיכם שלכם בורגניות הן... הנחותינו שלנו אמיתיות הן, לא מפני שיסודותיהן ההגיוניים בדוקים ומנוסים יותר מהנחותיכם, אלא מפני שהן נובעות מעומק רצונה של הקלסה הנבחרה אשר לזה העתיד...

אל תתנכחו עמנו... השקפותיכם הן תולדות הרצון של הקלסה שלכם, והשקפותינו אנו הן תולדות הרצון של הקלסה שלנו — שני עולמות שונים וזרים איש לאחיו...

וכי אין אתם רואים, כי בדברים אלו קעקע המרקסיסמוס את כל בירת ההגיון?... תחת המשאירומתן ההגיוני הכניס את הבטול: אין כל צורך לסתור את דבריו של המתנגד, בשעה שאפשר לבטל אותם על-ידי הטלת פסול בו בעצמו... מקולל הוא ומתועב ועתידי הוא לשוב לתוהו ובוהו על-ידי ההיסטוריה, ובכן הלא גם רעיונותיו הבל...

תחת מדות העיון, תחת ההיקשים, הסילוגיסמים, הבאים לברר את עצם הוכחו

גזעו של מרקס מאן ומעולם...
מאן דאמר זה רשע הוא ובן לעם רשע
ועל-כן כל דבריו דברי הבל ונאצה.

ומאן דאמר זה צדיק הוא ובן לעם
נבחר ועל-כן כל דבריו דברי אלהים
חיים!...

שהרי זהו מדרכי אנשים נביאים מאן
ומעולם. גושפנקאות וכנויי שמות במקום
חוקי החגיון של פתגורס ושל סוקרטס ושל
אפלטון.

הם לא היה להם מעולם שום צורך
בהוכחות ובראיות. הראיה היותר חזקה היתה
להם — האומר, מוצאו, עמו, גזעו והיותו
נבחר.

אפשר שלכעמים ובמקרה צודקות היר
השקפותיהם בענינים רבים, אבל היסוד,
שהיו נשענים עליו, לעולם היה „נבואי“
ולא החיוני.

באופן זה נקל לפסול ולבטל גם את
„לוח הכסף“ וחוקי ניוטון...

האם אין השקפת „הפסול“ והבחירה?
הנבואית מדברת גם מגרוננו של קרל מרקס?
האם לא את הטמפרמנט הנבואי, האם לא
את השפה הנבואית החודרת אנו מכירים
בכל משאיו וחזיונותיו של היהודי הענקי הזה?
ואפילו בהטפתו „ליעוד הצדק“ של
האנושיות, לא משום דרישת הצדק כשהיא
עצמה, שהוא דוחה אותה משום „אוטופיות“
שבה, אלא משום שכך הוא הצווי החיסטורי,
שכך הוא רצון הבורא, מפני ש„כה היה דבר
אלהים אלי“, — הלא רק האפי הנבואי
מבצבץ ממנה...

ועל אחת כמה וכמה, בהשקפתו על
הבחירה ההיסטורית של חלק אנושי זה או
אחר. ומאן — גם קריאתו האכזרית להשמיד
את החלק החברתי הפסול על-ידי החלק
החברתי הנבחר...

העמים עובדי האלילים — אומר אוגוסט
קונט — בהשיו כובשים בעזרת אלהים את
שונאיהם, היו מכבדים עצמם-זה בכבוד
אלהים את האלים המנוצחים, שהרי אל
מנוצח גמ-כן אל הוא; ומכיון שהיו מוסיפים
לכבוד את האל המנוצח, הלא בהכרח שהיו
נוהגים כבוד ומעשי רחמנות במדה ידועה.
גם באויביהם, שהכריעו אותם; עד שבא

שהוא מחויב לפרוש מהן, בשעה שהוא עובר
אל עניני ההגיון. האמפיריים ואפילו
המיטפיסיים.

וכשם שאין ההגיון נוגע בעולם הטרגי-
צנדטאלי, כך אין העולם הטרגי-צנדטאלי
עובר את גבולי ההגיון...

אדם הבא לעסוק בענינים החיוניים
מוכרח הוא לקבל את המשפטים החיוניים
כמו שהם, אם הם מקבילים אל המדות
החיוניות הקבועות והמוסכמות, או עליו
לסתור אותם, אם ימצא אחרי הבחנה ראויה,
כי אינם מקבילים אל המדות החיוניות,
אבל לא לפסול את הורתם ולדתם, שבאה
שלא מרחם קדוש, בכיכול...

המיוזה המרקסיסטית הרסה, מצד אחד,
את הנקודה הכללית, אשר עליה נשען
ההגיון האנושי, ושעל-ידיה אפשר היה לבני-
האדם השונים ומשונים למצא להם לשון
אחת ושפה משותפת, ומצד השני נתנה חרב
ביד כל בור ועם-הארץ לעמוד על בורותו
בגאווה ובבוז נגד כל חוקר המזוין בתורה
ובחכמה...

— לא אתנכה עמך. בורגני אתה או
בורגני קטן, ועל-כן גם תורתך היא בורגנית
ותחמתך בורגנית קטנה היא...
ומכאן רק פסיעה אחת:

תורתו של זה ריבולוציונית היא, ותורתו
של זה קונטר-ריבולוציונית. השקפתו של
זה פרוגרסיבית היא, והשקפתו של זה
ריאקציונית — וחסל...

כי מה נקל הוא לכל אכר גם, שבא מן
הכפר, לצחק ב„גושפנקאות“ וכנויי שמות,
ומה קשה לו להכתיל אל הדיסציפלינה של
ההגיון ולבסס את „רצונו“ על יסוד משפטים
עיוניים!...

ואם נתנה הרשות לעבור בשתיקה על
עצם המשפטים ההגיוניים מבלי להתייחס
עליהם ולשים לב רק אל מקור מחצבתם
ואל הורתם ואל לדתם, — אז מי לא יכיר
במהלך המחשבות של מרקס את מוצאו, ולא
רק הקלסי, אלא גם הגועי...
שהרי דרך זה, לפסול במקום לסתור,
להוכיח את צדקתו או את רשעתו של האומר
תחת להראות על תקפו או על קלישתו של
הנאמר, — זה הן הוא ההרגל של אנשי

אבל אחרי כנותו בשם את כל יציריה-חש האלה, שבה אליו מנוחתו. "הלא הראם הו זה!", "והלא זה הוא הכפיר!", "והלא זה הנחש הבריה הוא — ולמה אפחד מפניו?...!" וכך הוא מנהג הבריות גם עבניים מוסרניים. המרקזה אנדרמט ברומן, מונט־אריאל של גואידי-מופסן נודמנה בפונדק אחד עם הצעיר ליאון, שהכניע תיכף את לבו בטוב מראהו ובברק שכלו. לא עברו ימים מועטים והיא נכשלה על ירו בדבר עברה. כל אותו הלילה אחרי המעשה המכוער לא יכלה למצא מנוח לנפשה ישפכה דמעות כמים וטרטה את בשרה ובזתה את-עצמה: הוי, מה עשיתי! מה נטמאתי! מה בגדתי בבעלי!... עם קריאת התרגול נזכרה שוב במעשיה עם ליאון וזרם דמעותיה נפתח מחדש. "והלא שגלתי של ליאון אני מעתה, ואיך אראה את פני איש?!" "שגלתי? עגבנית? כן, כן, עגבנית! ומה בכך? מהיום והלאה עגבנית אני ועגבנית אתה!..." "הא, מה אמרתי: עגבנית? עגבנית!..." וסוף-סוף שקטה המרקוזה, כי מצאה את השם הנכון למצבה, וגם ישנה תיכף שנת שלווה ובטחה... "שגל אני! עגבנית אני!" — כי בעיקר הדבר קשה לו אדם מצב, שאין לו שם וכנוי, אבל מכיון שמצא לו את שמו הנאה לו, לי יהא גם שם של שגל או עגבנית — ומנוחתו שבה לו...

* * *

על-דבר יריות ושחיטות והריגות, הלמו־מבשרי הגאולה הסוציאליסטית ברוסיה תיכף לריבולוציה האוקטוברית, לריבולוציה של הבולשיביקים. טרוצקי-ברונשטיין, בן לעם הנבחר המתפאר בשנאתו לשפית-דמים, אחרי שהוא וחבריו הורידו את הממשלה הזמנית משאתה, דרש בפומבי, כי בקרוב יקמו על "ככר הארמון" בפטרבורג גיליוטינה בשביל "אויבי העם הריבולוציוני". על-דבר מלחמת-דמים בקונטר-ריבולוציונירים דרשו גם כל יתר חברי הועד-הפועל המרכזי, שישב עוד באינסטיטוט הסמולני ומצותרו היתה פרושה על כל ה"אואיס" הריבולוציוני. ובכל-זאת הדבר לא יצא אל הפועל במשך ירחים רבים. אמנם היו מקרים של הרג ושל רציחה באויבי הבולשיביקמוס.

ישאל, שהאמין באל האחד, שהוא אלהיו, אשר בחר בו ורק בו, ובשביל אמונתו זו היה נוהג להכות בחמתו את אויביו, האם לא הכירו באל אמת, ואשר גם האל האמת לא חפץ בס, כי על-כן רשעים הם ומושעים הם ואלהיהם אלהי רשע ופשע הם, אשר רק כרת יקרתו כעמיהם העובדים להם...

והמרקסיסמוס הולך גם הוא בדרך זה. הקלסה הפרולטרית הנבחרת היא האחת, אשר זכות-הקיום לה בארץ; ויתר הקלסות, אשר גזרה עליהן ההיסטוריה כליה, אחת דת להיות נשמות ומאבדות... והאטוריות של אותן הקלסות, כמו האלים של הנמים הרשעים, אוטוריות קלסיות הן, שאין כל צורך להזקק להן; תורתן הבל, בורגנית, פרי הפסיכולוגיה הבורגנית היא... ואמנם השפעת הגזע על מרקס ותורתו גדולה מכפי ששער מרקס בעצמו, ואפשר שמשום זה גדלה גם-כן כל-כך שנאתו לגזעו, שלמרות גאוניותו הכבירה לא יכל האדם הענקי הזה בשום-אופן להשתחרר משעבוד ירושתו — — —

VIII

הטירור האדום.

אל תחשבו, כי כנויה-השם הוא ענין יצוני לבריות, ענין ממדרגה שניה או גם שלישית. קריאת-השם נחוצה לבריות, כדי שתשמש להן, מצד אחד, במקום הבנתן את עצם הענינים וירידתן לתוך עמקם, ומצד השני, כדי להפיג להן את הפחד, שעל-פי-רוב מפילים עליהן הדברים הכמוסים. כי מכיון שקרא אדם שם לאיזה חזיון חדש, תיכף נחה דעתו ואינו מצטער עוד על אי-דיעתו אותו. ומכיון שקרא אדם שם לאיזה דבר מבהיל, תיכף הוא מאמין, שעל-ידי-זה העלה אותו למדרגת המאורעות הטבעיים, ולבו אינו נוקפו עוד.

ואף אדם הראשון בגן-עדנו ראשית מעשהו היה לקרא שם לכל בריה ובריה. מציר אני בנפשי את מוראו העז בכל פעם, כעבור על פניו אחת מן החיות הרעות הטורפות, אשר שאגתן אימה ומראיהן בלהה.

שכל מעשי הריבוֹציוֹנרים שלנו אינם אלא חקוי של קופים לכל הכתוב ורשום בספר „הריבוֹציה הצרפתית הראשונה“, בודאי שהיו מוכרחים להגיע סוף־סוף לאותו הפרק של זָעָה, שְׁקוּרִין לוֹ „טירור אדום“...

אבל על מקרה אחד בודד אני תמה. אני בבורז'ואזיותי איני יכול להשיג את הפסיכולוגיה של ראש הריפובליקה הפרולטרית. איני יכול להשיג, איך הוא יכול במנוחה לקום בכל בקר ולשתות את כוס התה שלו בבטחה, בזכרו, כי שתי נפשות צעירות נכרתו בימי עלומיהן על שצרמו לו בבשרו ברית אקדח?!

שתי העלמות, שהתנקשו להמיתו, נדונו למיתה, והוא לא מצא און בנפשו לסלות להן, להציל את חייהן, בעוד שהוא נשאר חי ובריא!

אמת, שה„טירור“ האדום בא להלחם באֵלֶה, המתנקשים במשטר האדום, שְׁלֵגִין בעצמו הוא סמל לו, הוא התגשמותו. אולם השקפה זו עליו, על ראש הריפובליקה הפרולטרית, כעל דגל, כעל אנדרטא ריבוֹציוֹנִית, מחויבה היא לכל פרולטרני, לכל ריבוֹציוֹנִי, אבל לא לו. הוא, לֵגִין בעצמו, הלא צריך להרגיש קצת גם באישיותו הפרטית, הלא הוא צריך להרגיש, כי במקצת גם אדם הוא, בשרודם; הוא בעצמו הלא אינו צריך להבליע את אישיותו במשטר, בשלטון!...

אדם חי, כשהוא לעצמו, לא דגל הוא ולא פסל, ואיך יוכל נשא את המחשבה מדי זכרו יום יום, כי עליו נרצחו נפשות אדם?!

ואפילו העריצים היותר אכזרים היו נוהגים להעביר את עונש המות מעל ראשי המתנקשים בהם, אם מעשה ההתנקשות לא גרם להם פצע, שחיהם תלויים בו... והעריצים האלה הלא גם הם היו בשעתם סמל של משטר ידוע, התגשמותה של ממשלה קבועה!

והלא סוף־סוף הפצע נעשה בבשרו של בן־תמותה ולא במשטר ולא בממשלה! אולם לֵגִין אוכל ושותה וישן במנוחה ולא חל ולא מרגיש, שעל הצרימה שבבשרו, שכבר הולכת ארוכה, נרצחו שתי נפשות צעירות — — —
והי הפסיכולוגיה של ראש הפרולטריוֹן.

הומתו בלי דין ובלוֹיִן העסקים הידועים שינגריוֹב וקוקושקין. בהבלי־פיו של טרוצקי הומת על־ידי פסק הטריבוֹנל הריבוֹציוֹנִי הקיטן שטשאסני, שהאָשם במרד או במעשה־בגד. אבל כל אלו היו רק מקרים בודדים, והשתדלות היתה לתת להם או אפי של „אקראי בעל־מא“, או אפי של החרת, של „הזמן גרמא“, וגם באפן זה התנצלו למראית־עין, ולאחר מעשה היה נפר הדבר, שיש כאן קצת נקיפת־הלב ובישנות והכרת־עון...!

אולם היתה שאיפה עצומה לשפיכות־דמים ולרצח־נפשות; החיה הטורפת, אשר מאורת־קבע לה בין „שדרות ההמון הרחבות“ ואשר רק על־ידי התניפה לה וההתרפסות לפני מאנייה הנוראים אפשר לבני־אדם לקנות את לבה להשמע להם, אם מטבעם אינם מסוגלים לשעבד אותה לרצונם, — חיה טורפת זו דרשה את ספוקה מידי מנהיגיה, אבל הבושה והפחד עכבו על ידם. לשפוך דמי אדם — הא כיצד? והלא סוציאליסטים אנחנו! והלא לאחזקה ולחרות קראנו השכם והערבו והלא על דיני נפשות היינו קובלים ומוחאים מאז ומעולם!... ופתאם — והנה שינגריוֹב, והנה קוקושקין, והנה שטשאסני... והלא זה מעשה־רצח! והלא זה בגד באידיאלים!...

אבל הנה נמצא השם, בהיסטוריה נמצא כנוי מתאים, והלב המצטער מצא לו מנוחה... — טירור אדום! טירור אדום! לא רציחה ולא שפיכות־דמים! כי אם טירור אדום! מעכשיו החרה הרצועה; מעכשיו אין עוד להתרס, אין עוד להענות על־ידי הכרת המעשה המכוער... יבוא התלין וְזָרַם הדם הרותח ערב ובקר וצהרים!

— עגבנית אני! שגל אני! מעתה אני מוכנה ומזומנה כל רגע לחזור על מעשיו! שהרי מה בכך? הרי כזה הוא מעשה עגבנות!...

*
*

וכזה אמנם אפשר היה לחוות מראש. העיקר הוא, שתהא כאן השאיפה, האינסטינקט, החיה הרעה — וסוף השם לבוא. הכנוי ההולמו לא יחסר, אם מתוך רשומות העבר, אם מתוך „שמות“ הפלים של ההיסטוריה, יוציאו אותו שוב מאפלה לאור, או שיבדו בעצמם כנוי הראוי לו. וביחוד, בנדון דידן,

התעשייה הנחשלה, והתעשייה הנחשלה אינה מתפתחת בלי קונקורנציה רחבה, והקונקורנציה הרחבה אינה מתפתחת מבלי ההשתתפות האינדיבידואלית במלוא מובנה!

כמוכן, ש"האי השמים" הזה אינו צריך להצא דוקא מעבר לסמבטיון, מאחרי הרי-החשך או על הכוכב מאדים, וזמנו לאו דוקא במאה הראשונה לאלף הששי או במאה האחרונה לאלף התמישי. גם צרפת, גם אנגליה במאה הי"ט או במאה הכ', אם על-ידי רעידת הארץ או על-ידי מגפה נוראה תחרב בין-לילה ושבה להיות ארץ ציה, אי-אפשר יהיה להתחיל בה תיכף מסוציאליסמוס, מהשמדת הרכוש, מבטול האר-ניציאטיבה האינדיבידואלית בהקמת התעשייה. ואפשר, שעתיד איזה איקונומיסט חדש להראות על אמצעי חדש להקמת התעשייה מלבד הקונקורנציה ומלבד האיניציאטיבה האינדיבידואלית, אבל אמצעי זה לא יהיה מרקסיסטי, בכל-אופן, לא יהיה היסטורי

במובן הקומוניסמוס הרגיל. והאם לא מוזר הוא, שהקומוניסטים הרוסים, שמרקסיסטים הם מכף רגלם ועד קדקדם, כביכול, הכריזו על בוא היעוד הסוציאליסטי בעולם בשעת חרום נוראה כזו, שאנו עומדים בה?!... המלחמה החריבה את כל מקצועות התעשייה והכלכלה בכל אירופה; אין כל פנה בהיי-המשק שאין השממון והחורבן שוררים בה. כל האיקונו-מיקה שלנו צריכה להבנות מראשיתה, ממש כמו על האי השמים של תומס מור, — אין גחלים, אין מתכת, אין ידים לעבודה, כי את הכל השמידה המלחמה, את הכל אכלה החרב, וכאן באים בני-אדם וקוראים לסו-ציאליזציה של ענפי האינדוסטריה על-ידי עקול הרכוש ובטול האיניציאטיבה הפרטית אבל את האינדוסטריה הזאת הלא צריכים עתה ליצור מחדש, ואין אינדוסטריה נוצרת כי אם על-ידי חכשרון הפרטי ועל-ידי ההתחרות הפרטית.

האם אפשר למצא שעה קצה לקיומו של האידיאל הסוציאליסטי משעה זו?

זהו ההגיון העולה מן המלים "טירור אדום". זהו הכו הספון בקריאת שם — —

IX

סוציאליסמוס מדברי.

תומס מור ציר לו את הסוציאליסמוס בצמיחתו וגדולו על אי שמם, שעדין אין שם לא חברה קבועה ולא סדרים קבועים, שבאפשרותם לעכב את המשטר החדש של שויון חברותי, שויון איקונומי ומעמדי.

קרל מרקס קרא לחונו של תומס מור — דמיון-שוא. מפני שהסוציאליסמוס אינו יכול לתת פרי ולהתקיים במדבר-שממה, כי אם במקום שיש בו חברה ויש בו תרבות, במקום שהכלכלה והמשק הכללי הגיעו למרום התפתחותם.

כל-עוד שההתפתחות הכלכלית לא נגמרה, אין אחיה בעולם לסוציאליסמוס, לבטול האיניציאטיבה האישית במשק המדינה, והסדר האיקונומי בארץ מוכרח להיות קפיטליסטי.

הסדר הקפיטליסטי, הנוסד בעיקרו על האיניציאטיבה האישית, הפרטית, האינדיבי-דואלית, מביא לידי התחרות, לידי קונקו-רנציה, והקונקורנציה מביאה לידי התפתחות התעשייה, והתפתחות התעשייה מביאה לידי הגברת הפרולטריון, והגברת הפרולטריון מביאה לאידיאל הסוציאלי המוקנה.

ואף-על-פי שבין המומחים כבר נקבעה הדעה, שדברי קרל מרקס הריבולוציונר סותרים לפעמים את קרל מרקס האיקונומיסט, שקרל מרקס שב, מניפסט הקומוניסטי אינו קרל מרקס שב, קפיטלי, בכל-זאת שני המרקסים מודים בדבר זה ומדגישים אותו בכל מקום, שהסוציאליסמוס, הצץ על אי "האו-טופיה" השמם, אינו הסוציאליסמוס ההיסטורי ההגיוני, המחויב והמוקנה; שאין האי השמם יכול להתפתח במובן האיקונומי ולהגיע אל הסוציאליסמוס האמתי בלי התפתחות